

BS/46/2012

**WIELKOPOSTNE I WIELKANOCNE
ZWYCZAJE W POLSKICH DOMACH**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Od kilkunastu lat systematycznie badamy stosunek Polaków do tradycji świątecznych. W okresie Wielkiego Postu¹ zapytaliśmy ankietowanych, które ze zwyczajów wielkopostnych i wielkanocnych zachowały się w ich rodzinach oraz o osobisty stosunek do praktyk wielkopostnych.

Post, jałmużna i modlitwa uważane są za trzy najważniejsze zalecenia Kościoła na Wielki Post. Czy jednak w świecie postępującej sekularyzacji i coraz bardziej zawrotnego tempa życia wywołują one żywy oddźwięk? Czy praktyki religijne są równie trwałe co tradycje świeckie?

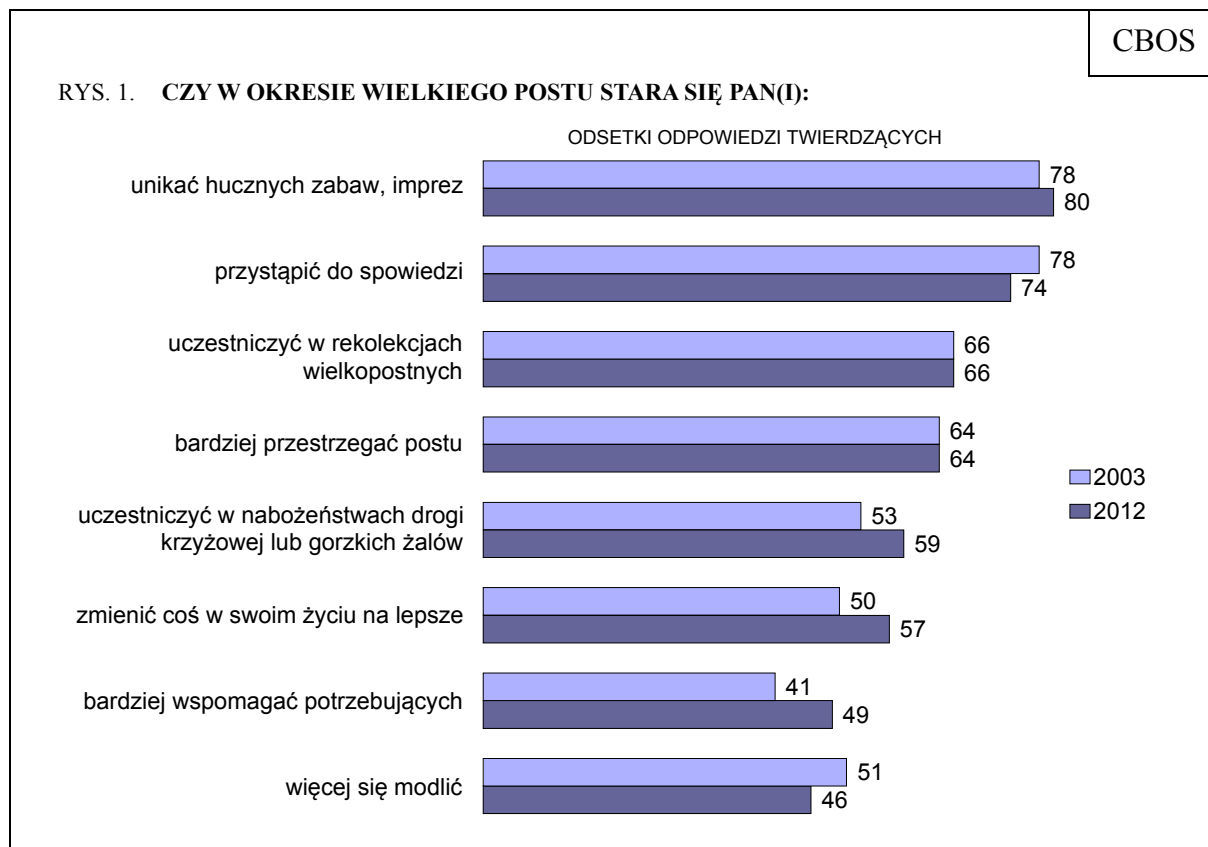
CZY WIELKI POST TO CZAS SZCZEGÓLNY?

Jak pokazuje nasze ostatnie badanie, Wielki Post to czas szczególny dla większości Polaków. Cztery piąte (80%) deklaruje, że unika w tym okresie hucznych zabaw, trzy czwarte (74%) stara się przystąpić do spowiedzi, dwie trzecie (66%) planuje uczestniczyć w wielkopostnych rekolekcjach, niemal tyle samo (64%) przykłada większą wagę do przestrzegania postu. Ponad połowa dorosłych (59%) stara się uczestniczyć w nabożeństwach drogi krzyżowej lub gorzkich żalów oraz zmienić coś w swoim życiu na lepsze (57%), a około połowy deklaruje, że w tym okresie na ogół bardziej wspomaga potrzebujących (49%) oraz więcej się modli (46%).

W porównaniu z 2003 rokiem w niewielkim stopniu zmienił się stosunek Polaków do wielkopostnych praktyk związanych z przestrzeganiem zakazów i nakazów kościelnych. Wzrosła liczba osób (o 6 punktów) deklarujących uczestnictwo w nabożeństwach drogi krzyżowej i gorzkich żalów, natomiast mniej (o 5 punktów) stawia sobie za cel, by więcej się

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (262) przeprowadzono w dniach 8 – 14 marca 2012 roku na liczącej 1015 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

modlić. Równocześnie więcej badanych deklaruje gotowość podejmowania bardziej refleksyjnych praktyk – by zmienić coś w swoim życiu na lepsze (o 7 punktów) i bardziej wspomagać potrzebujących (o 8 punktów).

Przestrzeganie praktyk wielkopostnych jest przede wszystkim uzależnione od religijności badanych – im częściej biorą oni udział w mszach i nabożeństwach, tym bardziej angażują się w praktyki związane z tym okresem.

Co ciekawe, nawet osoby deklarujące sporadyczne uczestnictwo w mszach (kilka razy w roku) w okresie Wielkiego Postu unikają rozrywek (66%), a niemal połowa twierdzi, że bardziej przestrzega postu i stara się przystąpić do spowiedzi (po 44%). Nawet wśród respondentów, którzy w ogóle nie uczestniczą w praktykach religijnych co trzeci (37%) unika hucznych zabaw, a co piąty (20%) stara się zmienić coś w swoim życiu na lepsze. Pozostałe praktyki, szczególnie te związane z uczestnictwem w obrzędach religijnych, takich jak rekolekcje, nabożeństwa czy spowiedź, są przez osoby niepraktykujące tylko sporadycznie zachowywane.

Tabela 1

Czy w okresie Wielkiego Postu stara się Pan(i):	Odpowiedzi twierdzące respondentów, którzy zazwyczaj uczestniczą w praktykach religijnych, takich jak msze i nabożeństwa:				
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	1-2 razy w miesiącu	kilka razy w roku	W ogóle nie uczestniczy
	w procentach				
– unikać hucznych zabaw, imprez	94	91	81	66	37
– przystąpić do spowiedzi	97	93	80	44	6
– uczestniczyć w rekolekcjach wielkopostnych	97	86	74	29	3
– bardziej przestrzegać postu	87	77	66	44	13
– uczestniczyć w nabożeństwach drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	97	80	58	22	3
– zmienić coś w swoim życiu na lepsze	77	68	61	37	20
– bardziej wspomagać potrzebujących	72	59	52	34	11
– więcej się modlić	93	62	41	19	6

Wpływ wieku na udział w praktykach wielkopostnych nie jest jednoznaczny. Osoby między 35 a 44 rokiem życia oraz mające więcej niż 65 lat nieco częściej niż pozostali przystępują do spowiedzi oraz uczestniczą w rekolekcjach, najstarsi zdecydowanie częściej twierdzą, że w tym okresie starają się więcej modlić. Ponadto badani powyżej 35 roku życia częściej uczestniczą w nabożeństwach drogi krzyżowej i gorzkich żalów oraz wspomagają potrzebujących. Osoby powyżej 25 roku życia częściej niż najmłodszy unikają zabaw, a mające więcej niż 55 lat częściej starają się przestrzegać postu. O zmianach czegoś w swoim życiu na lepsze częściej niż pozostali mówią badani między 25 a 44 rokiem życia.

Tabela 2

Czy w okresie Wielkiego Postu stara się Pan(i):	Odpowiedzi twierdzące respondentów w wieku:					
	18-24 lata	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
	w procentach					
– unikać hucznych zabaw, imprez	71	79	81	84	82	81
– przystąpić do spowiedzi	74	73	79	71	67	81
– uczestniczyć w rekolekcjach wielkopostnych	60	63	73	61	67	71
– bardziej przestrzegać postu	59	62	61	59	68	72
– uczestniczyć w nabożeństwach drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	54	51	63	57	62	67
– zmienić coś w swoim życiu na lepsze	52	62	60	57	54	54
– bardziej wspomagać potrzebujących	43	43	51	52	52	53
– więcej się modlić	38	44	41	44	48	63

Warto podkreślić, że ważną determinantą udziału w praktykach wielkopostnych jest także płeć. Kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni deklarują, że w tym okresie starają się przestrzegać wszystkich praktyk, o które pytaliśmy.

Tabela 3

Czy w okresie Wielkiego Postu stara się Pan(i):	Odpowiedzi twierdzące według płci	
	Kobiety	Mężczyźni
	w procentach	
– unikać hucznych zabaw, imprez	83	77
– przystąpić do spowiedzi	81	67
– uczestniczyć w rekolekcjach wielkopostnych	74	58
– bardziej przestrzegać postu	68	58
– uczestniczyć w nabożeństwach drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	66	51
– zmienić coś w swoim życiu na lepsze	62	51
– bardziej wspomagać potrzebujących	54	44
– więcej się modlić	53	40

WIELKOPOSTNE I WIELKANOCNE ZWYCZAJE

Polacy są bardzo przywiązani do tradycji wielkopostnych i wielkanocnych. Wielkanoc niemal dla wszystkich (93%) wiąże się ze święceniem pokarmów i dzieleniem jajkiem z najbliższymi (93%). Równie powszechne jest przestrzeganie postu w Wielki Piątek (91%) i Środę Popielcową (89%). Zdecydowana większość badanych deklaruje, że w ich domach święci się palemki w Niedzielę Palmową (85%) i nie wyobraża sobie świąt bez wypieków tradycyjnych, wielkanocnych ciast (81%) oraz bez tzw. śmigusa-dyngusa (80%). Ponad dwie trzecie Polaków deklaruje, że w ich domach zachowuje się zwyczaj odwiedzania Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę (79%), przystępuje do spowiedzi wielkanocnej (77%), posypuje głowę popiołem w Środę Popielcową (75%), maluje pisanki (75%), bierze udział w rekolekcjach wielkopostnych (70%), rezurekcji (69%) oraz obchodach Triduum Paschalnego (68%). Mniej więcej dwie trzecie twierdzi, że w ich rodzinach kultywuje się zwyczaj wysyłania kartek świątecznych (67%), a trzy piąte, że obdarowuje się dzieci upominkami (62%) i uczestniczy w nabożeństwach drogi krzyżowej lub gorzkich żalów (60%).

Od czternastu lat, czyli od czasu kiedy pytamy o tradycje związane z Wielkim Postem i świętami wielkanocnymi, nie odnotowaliśmy znaczących zmian w sposobie ich obchodzenia. Jedynie zwyczaj wysyłania kartek świątecznych zdecydowanie słabnie. Jeszcze pod koniec lat dziewięćdziesiątych był on niemal powszechny, obecnie tylko w dwóch na trzy rodziny został zachowany.

Tabela 4

Które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	III 1998	III 1999	IV 2000	III 2005	III 2012
	w procentach				
Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone)	95	93	94	96	93
Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem	94	94	95	95	93
Zachowanie postu w Wielki Piątek	95	93	94	94	91
Przestrzeganie postu w Środę Popielcową	92	90	90	90	89
Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową	86	85	86	88	85
Domowy wypiek tradycyjnych wielkanocnych ciast, np. mazurków	82	86	82	78	81
Obchodzenie zwyczaju „śmigusa-dyngusa” w tzw. lany poniedziałek	84	86	84	82	80
Odwiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę	80	83	81	79	79
Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej	81	83	83	80	77
Posypywanie głowy popiołem w Środę Popielcową	74	75	76	77	75
Malowanie pisanek	79	80	79	76	75
Udział w rekolekcjach wielkopostnych	73	75	74	73	70
Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę)	74	74	74	72	69
Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę)	68	70	70	66	68
Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi	92	93	89	79	67
Zwyczaj „zajączka”, czyli obdarowywanie dzieci upominkami	*	*	*	58	62
Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	61	62	62	61	60
* W poprzednich latach nie badaliśmy tego zwyczaju					

Mogłoby się wydawać, że Wielki Post, ten względnie nieskomercjalizowany okres zadumy i refleksji, ztraca swoje znaczenie jako czas szczególny, czas przygotowania do świąt. Jednak z deklaracji badanych wynika, że większość dorosłych Polaków stara się przestrzegać wielkopostnych zaleceń Kościoła i przywiązuje wciąż duże znaczenie do religijnego aspektu tych praktyk – unikając w Wielkim Poście hucznych zabaw, starając się przystępować do spowiedzi, biorąc udział w rekolekcjach i przykładając większą wagę do postu.

Jeszcze bardziej Polacy są przywiązani do tradycji wielkanocnych. Niemal we wszystkich polskich domach na świątecznym stole pojawią się święcone pokarmy, a biesiadnicy podzielą się jajkiem. Przywiązanie do religijnych obrzędów, takich jak udział w rekolekcjach, obchodach Triduum Paschalnego czy rezurekcji, jest równie trwałe jak tradycje świeckie – śmigus-dyngus, malowanie pisanek, czy też pieczenie wielkanocnych mazurków.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK